

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(8:de årg.)

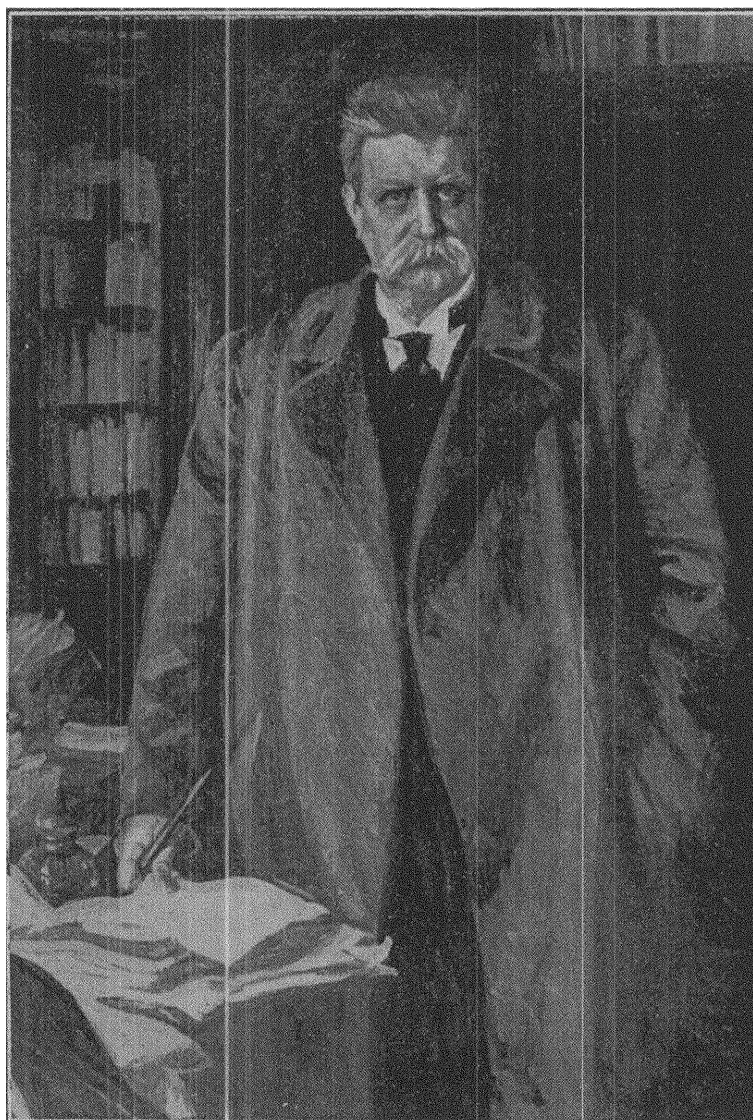
Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1912, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 7 Juli</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.</p>	<p>Redaktör: Anna Lindhagen.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1912</p>
----------------------	--	--------------------------------------	--	-------------

Socialpolitiska dagsfrågor.

Frågan om väsentligt kortare arbetstid för hela lönearbetarklassen har ännu icke i vårt land trängt så långt fram, att dess praktiska sammanhang med kravet på minimilön blivit fullt klart ens för arbetarna själva. Fackföreningarna slåss ännu uppe kring 10- och på sin höjd 9-timmarsdagen, och i lagstiftningen ligger man ännu längre efter — fränsett barnarbetet, där 1912 års skyddslag verkligen betecknar en som övergångsform, tills skolorna hunnit rycka litet längre fram, antaglig reglering. Fordran på lagstadgad 8-timmarsdag, som under förhållandenas tvång legat nere i riksdagen sedan 1908, hela tiden krisen drog fram över landet, måste därför snart åter upp på dagordningen på allvar, men nu liksom i England kompletterad med fordran på att denna till rimliga mått nedsätta arbetstid ändå skall ge en rimlig lön att leva på. I England agiterar I. L. P. (Oberoende Arbetarepartiet) för 30 sh. (27 kr.) i veckan som allmän minimilön jämsides med kravet på 8-timmarsdag. Även om vi

HJALMAR BRANTING.

Porträtt av Richard Bergh.

skulle stanna avsevärt lägre för att lättare få en början gjord, lönar det säkert mödan att i arbetareorganisationerna, särskilt de fackliga, taga upp denna fråga till närmare studium. Och de kvinnliga arbetarna, vilkas lönenivå i genomsnitt är ännu betydligt lägre än de manliga kamraternas, ha alldeles särskilt skäl, vill det synas, att stryka under att deras krav på en mänsklig arbetsdag samtidigt innebär att en mänsklig daglön ändå skall utgå.

Vår riksdagsgrupp har också, i livlig känsla av vilken stor och betydelsefull fråga som här upprullar sig för Sveriges lönearbetare, vidtagit förberedande åtgärder att få den fram, så väl förberedd som möjligt, senast till 1914 års riksdag.

Under tiden tränger sig emellertid även från en annan sida problemet om en mänsklig existens för de arbetande massorna i förgrunden. God lön för gott arbete bör bli den ledande principen för de aktivt verksamma arbetarskarorna. Den bör kunna genomdrivas och tryggas genom kombinerat fackligt ingripande och socialpolitisk lagstiftning. Men arbetarklassen har därjämte att räkna med att alltid större eller mindre

delar av densamma icke ha möjlighet att aktivt tjänstgöra. I det kapitalistiska samhället, som producerar icke för att fylla sina medlemmars behov utan för att skaffa vinst åt den klass, som äger produktionsmedlen, finns alltid en skara oanvända arbetare, de ofrivilligt arbetslösa, vilkas antal ju vissa tider kan ofantligt svälla ut. De hjälpas icke med än så goda arbetsvillkor, då de över huvud icke lyckas sälja sin arbetskraft. Så ha vi den stora och till sin sammansättning ouppörligt växlande skaran av dem som tillfälligt, genom sjukdom, tvingas ur de arbetandes och förtjänandes led. Och slutligen de permanent mer eller mindre fullständigt arbetsoförmögna, arbetets invalida, vare sig de träffas i tidiga år av olycksfall, som nedsatt eller upphävt deras arbetsduglighet, eller det varit åldern som småningom brutit deras krafter.

För alla dessa olika grupper, vilka av sociala eller mera individuella orsaker förts för tillfället eller för sitt återstående liv utanför den aktiva arbetshären, behövs en socialförsäkring, som planmässigt sörjer för att de ha åtminstone så pass mycket att falla tillbaka på, att de icke behöva för sig och de sina anlita den offentliga fattigvårdens förödmjukande och bittra nådebröd. En "fattigvård" måste nog ännu en god tid framåt finnas, men enbart för sådana mer eller mindre förkomna personer, vilka utan att höra hemma på sjukhus eller asylor mist förmågan att taga vara på sig själva. Det upprörande i de nuvarande förhållandena på detta område är att samhället nu hänvisar även de skötsamma och ordentliga, kanske efter ett helt liv fyllt av arbete, till samma blandning av allmosa och tvång, som för de förolyckade blir sista resursen. Härpå måste det bli radikalt slut. Att hålla hela den stora skaran av medborgare, vilka i sin krafts dagar försörjt sig och de sina med sitt arbete, men icke kunnat skaffa sig därutöver någon nämnvärd egendom, utan stå utblottade när arbetsinkomsten tryter — att hålla alla dessa, män som kvinnor, utanför och ovanför fattigvårdsgränsen, det måste bli minimianspråket på vår svenska blivande socialförsäkring. Till det målet måste dess olika grenar samverka.

Lämna vi nu arbetslöshetsförsäkringen åsido, som är ett problem för sig — och som ju hos oss hänskjutits av civilminister Schotte till särskild utredning genom vår partivän O. Järte — så sonderfaller det övriga i åtminstone två stora huvudgrenar, sjuk- och invaliditetsförsäkringarna, i vilken sistnämnda då ingår dels ålderspensionering, dels olycksfallspensionering (vid varaktig oförmåga till arbete), dels invaliditetspensionering på grund av långvarig sjukdom. Som man ser går, särskilt genom de sistnämnda grupperna, den förra grenen över i den senare, men några teoreti-

kers önskan om att från början konstruera det hela enhetligt på sjukförsäkringen som enda utgångspunkt bör dock få vika för den viktigare hänsynen att snabbt få till stånd en ordning, som bringar någon hjälp i ett flertal trängande fall och därjämte är möjlig att förbättra och utbygga.

Detta bör för Sverges del så mycket mer få gälla, som vi ännu icke på åtskilliga år torde kunna genomföra den obligatoriska sjukförsäkring, som vi behöva. Sjukförsäkringarna, som gjorts och göras en så stor gärning för att hålla arbetarnas levnadsställning uppe, äro ju mitt uppe i den sammanläggningens process, som den nya lagen velat främja. Årets arbetarskyddsutskott uttalade sig visserligen enigt och kraftigt för sjukförsäkringsutveckling till obligatorisk sjukförsäkring, men det var dock mera som riktlinje än som ett mål klart att omedelbart realiseras. Kvinnorna ha f. ö. indirekt förtjänsten av uttalandet, ty det var den med all rätt i sin tilltänkta form förfelade moderskapsförsäkringen, som gav anledning till denna nyttiga opinionsyttring för en riktig princip, vilken allt för många bland de ledande sjukkasemännen velat skjuta för mycket åt sidan.

Moderskapsförsäkringen får väl nu i huvudsak vänta tills den obligatoriska sjukförsäkringen kommer, hur orimligt det än är att staten skall ålägga kvinnor i industriellt arbete 6 veckors ledighet vid barnsäng, men icke sörjer samtidigt för något existensminimum. Det vore emellertid väl om de socialdemokratiska kvinnorna, i det läge frågan nu kommit, ville rätt kraftigt hjälpa till att skjuta fram denna obligatoriska sjukförsäkring. Den behövs verkligen inte bara som underlag i det nu berörda speciella sjukdomsfallet. Måssor av lågt avlönade kvinnor äro icke nu med i sjukförsäkringarna och komma näppeligen dit förr än det blir tvång att vara försäkrad mot sjukdom (varvid då barnsängsrisken är en helt obetydlig del av hela den alltomfattande sjukrisken). Att de arbetande kvinnorna själva måste bidra till denna försäkring ligger i sakens natur och kan väl ej gärna tänkas möta opposition.

Sådan kan däremot nog väntas i fråga om bidrag till invaliditets- (och ålderspensionering). Vad olycksfallen inom den moderna industrin angår, höra de med till yrkets risker och böra självklart vila helt på yrket, d. v. s. driftens ledare, på arbetsgivaren. Äver de allvarligare yrkessjukdomarna falla ju logiskt under alldeles samma betraktelsesätt. Men den största gruppen, invaliditeten på grund av att vederbörande är utsliten, i förtid vanligen eller också vid s. k. normal ålder, vem skall betala för denna?

Självklart skall samhället här vara med högst betydligt. Utan denna samlade och klokt anbragta hjälp från det allmänna, från staten i första hand,

men eventuellt också från kommunen — som ju får avsevärt mindre fattigbördor genom en allmän invalid- och ålderspensionering — kan naturligtvis intet nämnvärt uträttas. Men det vore å andra sidan orimligt att lägga allt därvid på staten, ty dels skulle denna då taga sig vatten över huvudet, utan att det ändå räckte långt, dels — och icke minst viktigt — det bleve för liten moralisk resning i ett pensionssystem, till vilket vederbörande själva icke direkt bidragit. Här kan ju endast bli fråga om, till en början, ytterligt låga belopp; skola de därtill komma, endast som en statsskänk, bleve det verkligen allt för likt den fattighjälpen, som man just vill ersätta med denna principiellt nya sakernas ordning. Den som däremot under sin arbetskraftiga tid betalat sina små pensionsavgifter, har därigenom förvärvat på vida mer personligt vis en rätt, utom att det belopp han eller hon i sinom tid utfår blir avsevärt större än när allt måste tagas ur det allmännas medel.

Att den arbetande kvinnan lika väl som den arbetande mannen bör, i rimlig proportion till sin inkomst, göra sådana avsättningar för sin försäkring, ligger i sakens natur. Och självklart bör det sörjas för att det pensionsbelopp hon sålunda direkt förvärvat alltid kommer henne helt till godo. Däremot är det alldeles icke självskrivet att det årligen utgående statsbidraget måste vara absolut lika för man och kvinna. De sistnämnda äro i de högre åldrarna långt flera och leva avsevärt längre. Om staten alltså vill vid försäkringens början för varje försäkrad avsätta en lika stor summa, så blir givetvis resultatet att, då försäkringen börjar utfalla, finns det på de kvarlevande människors del en summa att dela på ett visst antal under ett visst antal sannolikt återstående levnadsår, men för de kvarlevande kvinnornas del ungefär samma summa att dela på åtskilligt flera och under ännu mycket flera sannolikt återstående levnadsår. Naturligtvis blir då den del, som kommer på varje kvinna pr år, något mindre än på varje man pr år, men ingen lär ändå kunna med skynt av fog säga annat än att det just är verklig likställighet och rättvisa mellan könen som här framtingar denna olikhet i de slutliga pensionsbidragsbeloppen från statens sida.

Men för särskilt kvinnorna är det en långt viktigare sak än denna detaljskillnad att beakta i en invaliditetsförsäkring av denna art. Jag syftar härvid på försäkringens strängt personliga karaktär, att den icke, som det gamla pensionsväsendet inom ämbetsmannavärlden, knyter an vid familjen, icke ger bidrag åt änkor och barn som sådana. Djupast sammanhänger detta med den upplösning av den gamla familjen som ekonomisk enhet, vilken följt av nutidens hela produktionsutveckling. Förr var

familjefadern nästan alltid den som ensam förtjänade, redan därför att hustru och barn hade fullt upp att göra hemma. Nu äro de fall allt mera talrika, då mannen, hustrun och kanske ett par halv vuxna barn var på sitt håll arbeta ute och leva på den samlade inkomsten, medan arbetet med hemmet reducerats till en bråkdel mot förr. Men följaktligen måste staten förr särskilt gripa in — n. b. för dem, som de då härskande frågade efter — när familjeförsörjaren dog; då skulle änkan få ersättning för det stöd hon förlorat. Nutidens samhälle kan icke inlåta sig på att ge fullt arbetsföra personer livstidspension, så mycket mindre som det nu skulle gälla hela befolkningen, inte bara änkorna efter ett fåtal statstjänare. T. o. m. för dessa sistnämnda har man i de nya lönestaterna slopat statsbidragen, så att änkepensionerna utgå endast på inbetalda avgifter.

Självklart är det fortfarande mycket ofta så, att då familjefadern döde överlevande mer än väl behöva en extra hjälp, även om änka eller barn äro arbetsföra. Men det måste bli ett ordnat, varför icke ett statens livförsäkringsväsendes uppgift att sörja för dessa olyckors lindring. De falla utanför invaliditetens försäkringens ram. En gift arbeterska (eller f. d. arbeterska) får invalidpension först om hon själv är invalid. Hennes man kan leva och vara frisk eller vara till arbete oförmögen även han. — i detta senare fall ha de båda vars i sin lilla pension — men, som sagt, det bör hållas klart att invalidpension är strängt personlig. (Skulle man sedan vilja kombinera med en invalidpensionering t. ex. bestämmelser om extra understöd till barnuppfostringshjälp blir detta ju en sak vid sidan, som kan vara ytterst behjärtansvärd, men som ej har med invaliditetens försäkring som sådan att skaffa.)

* * *
Med ovanstående har jag blott kunnat för Morgonbris' läsare flyktigt antyda några av de socialpolitikens stora problem, som vi även här i landet måste under den närmaste tiden ägna oss åt med all kraft. De hänga alla ihop och komplettera varandra. Goda arbetsvillkor, anständig lön för kort arbetstid — detta skall ge det positiva underlaget för en raskt uppåtstigande arbetarklass, som blir allt mera duglig att till det helas väl taga främsta ledningen av samhällets öden. Och en vidsträckt och genomgripande socialförsäkring skall trygga mot nöd och förfall alla livsdugliga elementer inom denna arbetarklass, sörja för att de, då de för en tid stå utanför de aktivt arbetande, icke bli en black om foten på kamraterna och att arbetets uttjänta må få en visserligen anspråkslös, men hedersam levnadsafton i stället för fattighuset, som nu är sista tillflykten.

Men för allt detta behövs även de

arbetande kvinnor som medverkan. Ute på arbetsmarknaden, i fackföreningen, i det kommunala livet, och snart nog också helt visst i det politiska står arbetets kvinna vid mannens sida. Denna nya ställning medför ansvar, kräver utveckling av omdöme och vetande vid sidan av känslor och stämningar. Men liksom kvinnans nya ställning själv är en frukt av tidsutvecklingen, så skall denna också sörja för att de sidor av kvinnans allmänmänskliga natur, som hon mer än förr behöver, komma att genom trägnare övning allt mera framträda, till gagn och glädje för henne själv men ej mindre för hennes arbetskamrat mannen och för de kommande släkten de skola gemensamt fostra. *Hj. Branting.*

Efter 20 år.

Det är en lång verksamhet Stockholms Allm. Kvinnoklubb kan se tillbaka på.

En enkel men stämmingsfull fest för att fira minnet av de gångna åren avhöll klubben den 11 juni ute i vårt vackra Haga.

I Morgonbris juli-nr 1907 fanns införd en synnerligen fullständig 15-årsberättelse och ur denna samt de senaste 5 årens händelser gjordes ett litet utdrag av undertecknad, därvid naturligtvis särskilt betonades den insats klubben gjort för och inom arbetarrörelsen i Stockholm. Frågor, större och mindre och av det mest skiftande innehåll ha diskuterats och vad som är ännu bättre, ofta lett till de vackraste resultat. Klubben var en av de starkast intresserade föreningarna för Folkets hus-byggnadsföretaget bl. a. och har dessutom varit intresserad på många andra områden. Ett bland de mest behjärtansvärda företag är utan tvivel den beklädnadsfond för feriebarn, som klubben sedan 1903 uppehåller, som har till uppgift — det torde för övrigt vara känt — att hjälpa blottställda föräldrar med utrustning av barn i skolåldern för sommarvistelse på landet. Under de år denna verksamhet bedrivits ha 1,084 barn bekläts helt eller delvis. Många tacksamma och smek samma blickar och kramningar ha de små lyckliga mottagarna bestått sina presenter och många bekymmer avlyftats från nog ändå så betryckta skuldror.

Den kommitté som haft denna, både insamling och utdelning, om hand, har haft ett både drygt och ansvarsfullt arbete, men har nog ändå haft mera glädje av att få bereda så mycken barnaföräd. Under årens lopp har inemot 19,000 kr. använts för detta ändamål, varav 6,800 kr. erhållits af »Barnens dags»-medel.

Ekonomien har under dessa 20 år balanserat på en summa av omkring 13,000 kr. Klubben har andelar i såväl norra som södra Folkets hus, i tidningen Social-Demokraten, Koop. Syfabriken Linnéa, är medlem av Biblioteksförbundet m. m.

Två av klubbens medlemmar äro för närvarande invalda i Stockholms stadsfullmäktige.

Främst av betydelse är ändock, att kvinnoklubbens idén slagit rot och icke blott

kunnat samla kvinnor i Stockholm till aktivt deltagande i arbetarrörelsen utan även spritts ut över landet.

Av dem som voro med från början finnes ännu ett tiotal kvar, vilka alla ännu med oförminskat intresse deltaga i arbetet.

Vid festen uttalades av tal. ett tack till de 10 som gått i spetsen, som varit pionjärerna för vår kvinnorörelse. Och till sist utbringades ett entusiastiskt leve för »kvinnorna från 1892», ett tack uttalades också till sångkören och dess ledarinna för de många angenäma stunder den berett klubben.

Under musik och sång förtgick så festen tills denna — såväl som de 20 åren — var ett minne blott, men ett minne som förde oss närmare samman och som skall mana oss att ständigt se framåt. *A. Ö.*

Anna Mironovna,

en rysk partikamrat, talade i fredags kväll i Folkets Hus B-sal i Stockholm på tyska över ämnet: »Den ryska reaktionen och socialdemokratin». Den unga, vackra och temperamentsfulla talarinnan hälsades genast av en välkomstapplåd, som gällde lika mycket henne själv som ock en honnör för den väldiga genombröttets kamp som kämpas där borta i »freds»- och blodsugarens rike. Ämnet kom att huvudsakligen röra sig om judarnas ställning i Ryssland, men det oaktat kan man ej påstå att talarinnan ej höll sig inom ämnet. Förklaringen ha vi däri att orden »jude» och »socialist» i Ryssland blivit synonyma begrepp.

Och när man hörde talarinnans livliga och målande skildringar om judeförföljelserna, då stod det klart och tydligt att det måste vara så — judarna i Ryssland agiteras i främsta rummet till socialister icke av socialister utan av sina bödlar. De ryska judarna göra en väldig insats i historien, i kulturen, ty de gå där i breschen för socialism, och socialism är det enda som kan och skall skapa ett kulturland av barbarlandet Ryssland.

De ryska chauvinisternas valparoll i den pågående valkampen till duman lyder: Välj ingen jude, ty han är socialist, välj ingen socialist, ty han är jude och judarne äta kristet barnabod. Denna gamla medeltidslögn, som vederlagts av vetenskapsmän och forskare, ha grävts fram och tillvitats ett oskyldigt offer i våra dagar. Intet medel är medlemmarna av svarta bandet, en »fosterlandsförening», där zaren är hedersledamot, för smutsigt.

Dessa och många flera skildringar av sitt dock kära hemland gav Anna Mironovna. Skada att det utmärkta föredraget skulle störas av en översättare, som ej var någon talare. Men när talarinnan mot slutet överraskade med en visst icke kort epilög på flytande svenska, då bröt bifallsstormen lös efteråt. Man måste känna beundran för det ryska proletariats kamp, en beundran blandad av tacksamhet för det rysk-judiska proletariats pionjärkamp i Ryssland.

Karin Adamsson.

Anna Lenah Elgström.

De två nyutkomna böcker, av vilka här nedan meddelas recensioner, äro ett talande bevis att denna författarinna lyckats fullfölja vad hon med sin debut lovade: att på ett gripande sätt skildra de ensamma, de fattiga eller de förkomna, liksom ock att i stark målmedvetenhet om sin uppgifts storhet skildra själens liv hos en art av nutidsmänniskor, som kanske på många alltid komma att anses som dårar men av andra som mycket vise.

A. L.

Fattigfolk. Åhlén och Åkerlunds förlag. Pris 1 kr.

En så gripande skildring av fattigt och ensamt folks liv, som ges i dessa berättelser, har icke många motstycken. Särskilt skildringen av ensamma kvinnors liv gör ett intryck, som är något nästan enastående i förmåga att gripa den ohyggligt tröstlösa realitet, som kan finnas i sådana livsöden.

Fröken Elin Janson är en av dem. Hon delar rum och bor inne, men är i denna omgivning absolut ensam och hon har ingen i världen, som bryr sig om henne. Hon är också fattig, ty hon lever på att sy tapi-seri.

Hennes stolthet i livet går ut på att försöka dölja för sin omgivning och för sin syster och svåger, att hon är ensam, och hon har gått så långt i någon sorts spasmodisk självuppehållsdrift, att hon låtsas ha bekanta, som hon icke har, och hon gråter icke så att någon ser det. Men en gång blev det uppenbart, men för en obekant, som sedan försvann i människovimlet och dagen därpå nog hade glömt hennes hemlighet, så att hennes enda upplevelse så att säga varade några minuter, och var sedan som om den aldrig varit. Hon kom nämligen att gråta högt, då hon gick ut från en biograf. En herre frågade hur det var fatt. Tusen lyckliga förhoppningar genomilade denna stackars varrelse, som icke ens var van vid att bli tilltalad, men då hon i sitt hjärtas förtvivlan formligen skrek: »Jag är så ensam, jag är så förfärligt ensam!» så flydde den människa, som dock tilltalat henne, och hon var åter så ensam till och med, att hon icke hade någon att skrika ut det till.

Och det långa slutet av denna historia är följande:

»Åren gingo — hon blev 30 år, 31, och hon blir väl äldre om hon får leva. Med tiden har hon dock blivit lugnare — hon har upptäckt att livet kan levas någorlunda drägligt, om man blott iakttagit vissa försiktighetsmått — t. ex. låter bli att tänka annat än på de vardagliga behoven, aldrig ser sig i spegeln och sover så mycket som möjligt. Särskilt det sista. Om hon tänkte skulle hon tänka att sömnen är livets belöning och vad hennes eget liv angår dess enda mening.»

I berättelserna »Dödsriket» och »Två historier om kvinnor» är skildringarna lika verkligt sedda som föregående, men om kvinnor som levat mycket — ja, kanske alltför mycket, och hamna i ensamheten. —

»Likgiltig och stilla som en sömngångare, drömmande en sällsam och sorgsen dröm, gled hon fram utefter gatan. Det var liksom kunde hon när som helst glida ut i förintelsen, plånas ut och försvinna — som var hon blott av en tillfällighet kvar i livet.

Och så var det också. Ty för någon tid sedan — det kunde väl vara en månad vid pass — hade hon försökt döda sig men misslyckats. Och varför hon försökt? Ack, det var den gamla, vanliga historien — en ung kvinna som lämnat *allt* för att följa en man, som hon älskat över allt annat och högre än livet, en man, vilken ganska snart tröttnat på denna brännande, allvarliga och ädla lidelse, som han var för liten för att förstå, och som, då han gjort det, icke dragit sig för att säga henne det, att vänligt visa henne på dörren med några för situationen lämpliga ord och en rund summa pengar.

Där stod hon nu på gatan i den främmande stad, dit han fört henne. Vad sen — hon var ju betald — hon hade ingenting att beklaga sig över.

ANNA LENA H ELGSTRÖM.

Hon gjorde det icke heller. Hon gick blott helt lugnt och stilla in i ett litet mörkt kafé och tog opium.»

Fortsättningen på historien är i sin helt förstnämnda förtvivlan absolut utan hopp, och mannen, som var orsak till allt detta elände kunde, om han på det hela taget fortfarande ville bevara sin jämvikt och sin förmåga att dras med livet, icke annat än vara med om att skapa följande slutsituation:

»Hennes sista skrik dallrade ännu i luften men så småningom försvann det och tystnaden sväpte sig åter, varm och mjuk som ett duntäcke över det ombonade lilla rummet — susade och spann likt en katt — — —

Han sjönk ned i den — han skämdes för sig själv och sin känsla, men han kände i alla fall en sådan oändlig lättnad. — — —

De mera små och vardagliga kvinnosjäälarna har Anna Lenah Elgström icke heller gått förbi. »Mekanism», historien om glädjeflickan, som i ett anfall av förtret kom att anmäla en av sina gossar för pölis och skildringen av hur huvudyr och även litet ångerfull den stackars flickan blev, då hon kom till

följderna, till rättegången, är förträfflig. Inför inblicken i deras gemensamma svärfattligt hårda öde nå »dessa rättvisans livegna, dessa djupt fallna och för alltid utstötta» till en sorts fattningsförmåga av det sublimes, och deras öde blir liksom höjt upp till ett högre plan. Att kunna se detta är ett utmärkande drag hos författarinnan, lika tillfredsställande som hennes förmåga att se verkligheten i ögonen.

Att få fram detta drag ger författarinnan prov på i ett ännu mer psykologiskt invecklat fall, nämligen i historien om »Elias», en stackars sate, som var lemlästad och utan arbete. Han tog sig intet mer och intet mindre för än att försöka få tag på sig själv och sin odödliga själ. Och att låta denne stackare finna den på ett mer invecklat sätt än bara på frälsningsarméns plattform, det är en historia, som det vill talang till för att kunna skriva om.

Till sist några ord om »Livförsäkringen», som är historien om en fattig, hederlig hustru, som på sin 15 cm:s sängplats på den med maken gemensamma madrassen grubblade över hur hon skulle kunna lösa det olösliga problemet att få debet och kredit att gå ihop. Den historien kan icke på något sätt återgivas i en recension. Den måste läsas. Och den historien borde tryckas i särtryck och med fet stil och av ett blott öde falla inför alla deras ögon — just i en svag och vek stund — vilka icke vilja inse att »Fattigfolk» äro alltför fattiga.

A. L.

Havsboken. Bonniers förlag. Kr. 2:50.

»Ty livets finaste doft: konstens och tankens fulländning ligger i detta, övervinna, besegra — smärtan, sig själv. Det enda som det lönar mödan att leva för: bli stark i själen.» Så lär oss Vilhelm Ekelund och man undgår ej att erinra sig denne unge tänkare, då man läser Anna Lenah Elgström. Den »tapperhetens filosofi», som det sagts kan betecknas som kärnan av hennes tänkande har i viss mån en fläkt av Ekelunds antika ideal, fast det stålkalla föraktet för människolycka i enkel mening är henne främmande. Så helt mänsklig som hon är i att känna, ge och taga kan icke heller de sociala problemen få finnas utanför hennes horisont. Hennes friska självständighet och modiga språk för sin rätt att leva och av livet, innan det lossnar från oss, ta vad det har att ge av värde, söka vad som finns att finna, är något genom sin originalitet och starkt personliga färg i vår unga diktning helt nytt. Så tar oss endast det som väller fram ur den källa som heter livet självt.

De förhoppningar, som med debutboken Gäster och främlingar ställdes på Anna Lenah Elgström, ha med Havsboken icke gått i kvav. Detta diktarkynne, som vill famna allt inte bara med sin fantasi utan även med

sitt förstånd, och som i denna ojämna kraftmätning inte förfäras, har slagit igenom. Om dunkelheten i författarinnans framställningssätt ibland för läsaren blir något besvärligt och tyckes kunna ha undvikits, så hänföres man så mycket mer av den allvarliga helhet som gör hennes små gestalter till stora, tappra människor, som mycket få lida därför att de mycket älskat, fordrat eller velat. Och därför att de velat lära känna livet och fått det. Att söka botten i tingen är en stor men farlig lek. Ej alla ha kommit ut ur den utan att taga skada. Havsbokens förf. idkar denna lek. Hon dagtingar och prutar ej, tanken "kretsar ej kring mått och kring vikter". Man får se sig själv och det som sker, sker för livets skull. Frågan varifrån vi komma och vart vi gå står ju likafullt obesvarad, kvar står endast alltid detta: vill man se, höra, veta, känna utanför "vanliga" gränser — då får man ge sin lösepenning. Skall du högre upp: "Vägen går över ditt hjärta."

De till döden dömda hälsa dig, Cesar! är ett motto i Havsboken. Än en gång denna tapperhet! Inte meningslöst utan meningsfullt: Jag går! eller: Jag stannar! Jag har sökt pejla djupen och "livet var stort, döden också — men större än sitt liv var dock människan, större än sin död också".

Att godheten, icke storheten, är det som bär, är det som gör en själ, är en känd sanning, men Anna Lenah Elgström vet, att den behöver uppepas. Förmer än mången, som hennes människor äro medvetna om att de äro, ha de dock den ödmjukhet som består i att veta hur ringa man är. Och de svika ej sin genius, därav deras styrka.

I Havsboken skildras två människor. En dödsdömd flicka och en lotskapten. En ensam man, som från sin yttersta klippa under årens gång lyssnat till havets eviga sång, sett det i sin stilla storhet och kämpat med det i dess lössläppta raseri. Han grubblar, tänker, söker. "Går inte förbi och glömmes." De motsatser som slita och söndra honom, vill han, då han icke kan värja sig från dem, söka orsaken och grunden till. Och hon? Hon ville "se och igenkänna den kärlek hon skulle kunnat äga, om hon varit som andra. Något annat visste hon ju, att det icke blev, icke kunde bli. Ty inte kunde hon få ta upp en vanlig varm och ljuvlig människolycka i sin famn." — "Den käraste sagan" blir här kort och tragisk och icke vanlig. Ty de som spela med i densamma ha "stigit ned till havets källor och vandrat kring på djupets botten". Här skildras ej livets små bekymmer och ditt och datt utan livets gestalt, själens vanda, tankarnas brottningar...

Anna Lenah Elgström har fått kraften att giva oss "förtvivlans härlighet, smärtans skönhet".

J. S—m.

Min krona, mitt rike.

*Fru Möda drar mig jämt i kjoln: »Det duger ej att latas». —
Bland förstadshusens gråa rad mitt lilla bo jag satt.*

En liten katt bland fönstrets skatt av ros och myrten larvar.

God vän med takets sparvar. —

Min dräkt har flere skarvar

An pungen skillingar till bröd åt sparvar, mig och katt.

Så skygg jag är, så ringa att mitt namn jag halvt förgätit.

Dock — hästskon ovan dörren min är sköld på furstehus.

Och själv är jag en leende och lysande furstinna.

Min makt kan ingen vinna.

Kring mina flätor brinna

I diademets gyllne rund rubiners purpurljus.

Träd in uti min sköna sal! — »Ett torftigt bo», du ropar.

Ack, villad är din blick och skum... Vål mött, i Lyckoland!

Här ler min vän, här lyser klart hans djupa blick av lycka.

Säg, skulle jag ej tycka

Demant och pärlor smycka

Det enkla bord, som vila skänkt hans arbetströtta hand.

Mer rik än indisk rajas tron hans karmstol är, fast höljet

Från kolmårdsstuga anör har, från blomst på äng och vret. —

Här lyckan mulna öden två till solljus skönhet färgat. —

Hur villors vågor härjat

Vår kärlek här vi bergat;

Här snyftat i varandras famn: Förlåt min litenhet!

»Men» säger du, »blott dagrars lek på dina flätor skiftar,

Var är ditt välde, kronan var, med glans av sol och vin?»

— Min kärns själ mitt rike är, där tro och huld ej svika.

Hans tankar ömma, rika,

Som aldrig från mig vika,

De äro mina klara ljus, min krona av rubin.

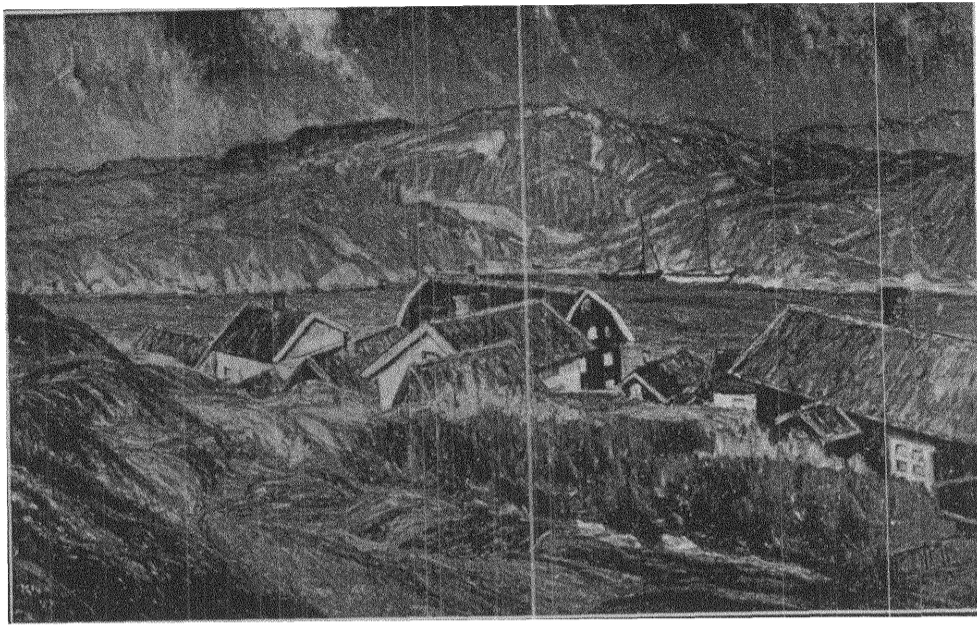
Maria Sandel.

Storartad tillstutning på de socialistiska kvinnornas rösträttsdag den 12 maj.

I Tyskland, Österrike och Holland hava möten hållits å följande platser. I *Tyskland*: 46 i Berlin, 27 i Magdeburg, 19 i Halle, 38 i Breslau, 9 i Stettin, 7 i Kiel—Rendsburg, 20 i Hamburg Altona, 7 i Oldenburg, 16 i Braunschweig, 2 i Leipzig, 4 i Chemnitz, 3 i Dresden, 8 i München. Dessutom i Köln, Solingen, Elberfeld—Barmen, Vohwinkel, Essen, Crefeld och Düsseldorf. I *Österrike*: Wien ett storartat möte med över 8,000 deltagare. Stora möten i Graz, Linz, Klagenfurt, Brünn, Reichenberg och Teplitz. I *Holland*: möte i Amsterdam med över 1,000 deltagare samt ett

tjugotal andra möten på olika platser inom Holland.

Socialdemokratiska programpunkter, i en kortfattad framställning belysta, har utgivits på Tidens förlag av Rickard Sandler och Fredrik Ström. Denna väl behövlige, lättfattligt skrivna instruktiva redogörelse för vårt partis program, är synnerligen välkommen. Detta är en praktisk broschyr, som just behövdes. Broschyren, som kostar 25 öre och giver för detta ringa pris så mycken verklig kunskap, bör läsas av alla, och borde av åtminstone de mer energiska kvinnoklubbarna rekvideras i parti för att spridas bland klubbmedlemmarna. *Red.*

Karl Nordström: F SKELÄGET.

Sverige i konsten.

Från Konstnärslörbundets utställning i Stockholm i sommar.

Stora delar av vårt land ha vi här i denna utställning. Framför en tavla, som skall pryda Kiruna kyrka och genom vilken man ser hela landet i andanom, vill jag försöka skriva ner några intryck. Det är stiliserad konst i denna tavla. Den är som nämnts skapad för en boning ägnad åt andakten. Den heliga solen lyser i breda välsignande flöden ner över en lund, som står tyst av andakt, och över stora oändliga vidder. Vidderna, det är det landet, som sträcker sig över 14 breddgrader och rymmer natur i underbara variationer.

De, som givit oss sommarens utställning, visa oss landet i många växlingar, och ej blott dess natur utan ock människorna och människornas verk.

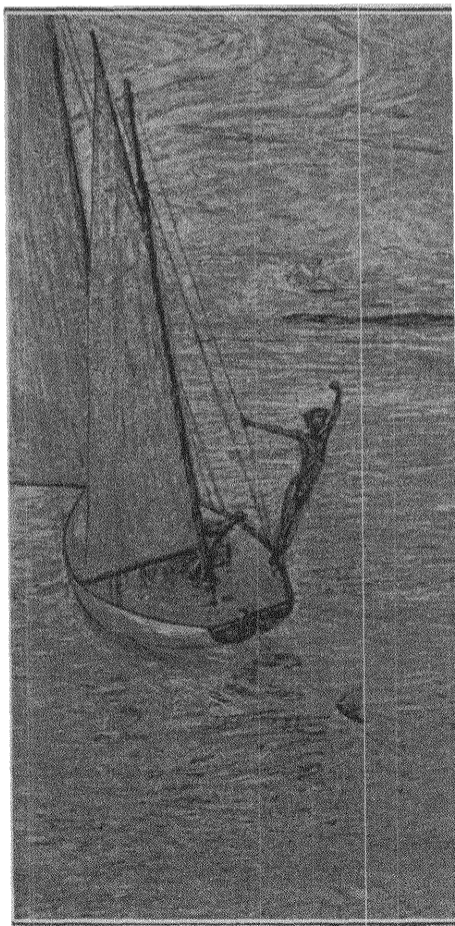
Havet och själva detta elements ande har Acke fått fram i flera havsbilder och de badande människorna bliva liksom till ett med vattenelementet. Havet finnes hos Karl Nordström i kraftiga former och starka färger, som genast ge bilden av Väst-kust.

Man har varit van att hos Nordström i hans västkustbilder finna draget av mörkt och ovädersmättat. Här visar han nu emellertid en annan sida av kusten genom en mångfald bilder i den starkaste, gladaste belysning. Ett par tavlor representera den gamla allvarligare stämningen. Och ju mer man ser på dessa olika uppfattningar av liv i sorg och i solsken, desto mer synes det en, att Nordström är lika storartad i skildringen av dem båda.

Carl Wilhelmson målar också havet och dess vikar, befolkat med dem som bo vid kusten och där hava sin näring, han ger oss kustbon i helg och söcken. Havet slår mot Ölands kuster i Nils Kreugers tavlor, och du ser där

hästmanarna flyga för dess vindar eller korna lugnt betande en solskensdag, då det ligger stilla. Kustens starkaste färger har du även hos Aron Gerle och Västerviks skärgård i mildare toner av Elias Erdtman. Havet har du också hos Axel Sjöberg i svanors sträckande över öde vatten eller i vårstämning med ett ejderpar. Havet har du till sist i dess allra innersta vikar, i bilder från Stockholms inlopp: Djurgårdsbilder och Södra-bergs-bilder av prins Eugen.

Svenskt innerland har du i ljuvligaste grönska, i flera olika skiftningar av den sistnämnda mångsidige konstnärer. (Det är även han, som målat den stora tavlan över Sverige, som det först talades om här.) Vitt ser man

Acke: MORGONLUFT.

ut över västgötabygd eller in i en skogsbacke av den vanliga mellansvenska typen eller blir grönskan mörk och högtidlig en augustikväll. En tavla heter bara "Sommargrönska". Det är verklig sommargrönska, bara lugn, vilande grönska, en annan "Sommar-dag", med samma lugn över sig, en annan "Mjölmarhuset", med mera mystik över landskapet. I ett annat hörn av samma sal är ett snölandskap av Acke, som bara är vit skog i snö, livad av två skidåkande människor, vilka bliva till ett med snön liksom hans sommarbadare bliva till ett med vatten och luft.

Det inre av Öland skildrar Kreuger i flera olika växlingar: "Bäcken på Alvaret", vilken dominerar över sin omgivning på ett helt annat sätt, där den flyter fram över det öde Alvaret, än när den slingrar sig fram genom trädbeskuggad mark; "Sommarafton på Öland": halmbetäckta stugor och kreatur, betande i ett gräs, som synes ha en färg, enkom gjord för att reta ett krittars aptit — och flera andra förträffliga i samma stil. Kreuger har också en bild från en annan del av vårt land, en utmärkt stämningsbild "Från Smålands högland".

Vårarbetare — en stor tavla av Wilhelmson — där plojen kraftigt sättes i jorden av karlar och hästar, och bortom synas åkrar i vårens olika skiftningar. Björn Ahlgrensson har ett annat vårlandskap, utan mänskligt arbete, där är det bara naturen själv, som arbetar på vårens födelse. Man formligen ser hur snö och isar smälta. Av utmärkt verkan är också ett par Visby-landskap av samme konstnär.

Ännu flera landskapsvariationer finnas där på utställningen, såsom Aron Gerles stilla "Från fäbodvallen" utan färger, bara i svart, och Richard Berghs landskap från Tyresö i den fullkomligaste sommarprakt eller hans "Klockaregården" i oförliknelig lantlig ro. Även några gatubilder äro att se — lärrika, om man icke förut sett skönheten över stadens stämning.

Sverige framträder i denna utställning genom framställning av svenskar även utan naturinramning. Så ha vi här några av våra mest bemärkta män. Så utställes här för första gången Richard Berghs porträtt av Branting, där konstnären på ett slående och starkt sätt fått fram energin och det hövdingeimperande i Brantings utseende. Det har anmärkts att Branting borde framställas som talare. Lika lämplig framställning är väl den Bergh här gjort — i arbetsrummet. Så får man även här göra bekantskap med Berghs intressanta framställning av Fröding i skepnaden av den profet, som går i strid med alla makter i sökandet efter sanning. Vi få även här se hans berömda Strindbergsporträtt med en djup, fjärrskådande blick, som reproduktioner ej synes mig kunna fullt återgiva. Ej blott en det politiska livets man eller skaldernas inspiration möter oss i denna

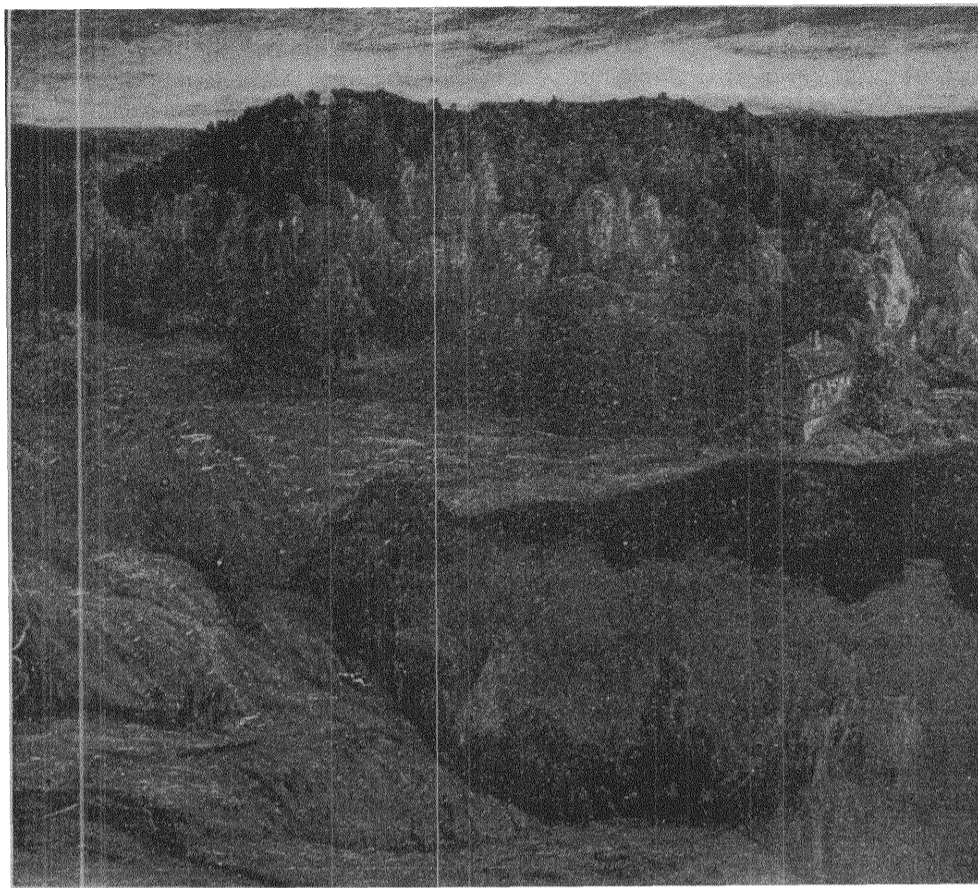
utställning av Richard Berghs mäktiga konst. Porträttet av vår berömde vetenskapsman Svante Arrhenius ger åskådaren ett uttryck av lugn och godmodighet, på samma gång där minnans icke fattas intelligens i detta karaktäristiska ansikte.

Acke, vars utställning är synnerligen mångsidig, har också porträtt: av Heidenstam med hela diktarsvärmodet över sig och med en genialisk utförd bakgrund — Vätterns vågor utefter hela färgskalans skiftningar — samt av "Bonniers" — en porträttlik familjetavla i färger av superb på samma gång som diskret verkan.

Utställningen ger oss emellertid även bilder av icke märkvärdiga människor. Flera utmärkta sådana svenskar har Wilhelmson målat: Den gamle fiskaren i sin båt, omramad av det blå havet och lugnt avvaktande vad fångsten denna afton skall ge honom. Eller "Moster Lotta", lika lugn hon, där hon sitter en söndagsstund inomhus och unnar sig att vila. Hon själv är proper och allt omkring henne är ordentligt och på sin plats. Flera små bilder av en mor med två barn dra till sig uppmärksamheten: Man riktigt hör innerligheten med vilken hon läser en saga och ser ivern i hennes och barnens julhelsglädje. Alla hans figurer äro dock icke lika lyckade. Hans nakna flicka "Undine" t. ex., inför henne står man avgjort på den gammalmodiga ståndpunkten, att en naken modell bör vara vacker. Detta fel med nakna modeller — att de ha betydande kroppsliga skavanker — synes allt emellanåt för övrigt vidlåda nutidskonsten.

Interiörer med stämning finnes även av Fritz Lindström. Interiörer av helt annan art än denna intima, men av en utomordentligt slående och humoristisk verkan är Eugène Janssons båda stora dukar "Matrosbal". Janssons stora kraftprov i återgivande av nakna kroppar har tillvunnit mycket beröm liksom ett par utmärkta porträtt. Hans forna specialitet — Stockholmska bilder i fascinerande belysningar — saknar man emellertid mycket, dessa borde just visas för alla resande.

Från utställningens skulptur blir kanhända tillfälle att giva några bilder i nästa nummer, men jag vill här blott nämna, att jag i motsats till ett annat omdöme som fällts finner Christian Erikssons skulpturer å ingången till utställningslokalen mycket sevärd. De synas mig symboliska. De äro primitiva och uttrycka den primitiva människans känslor. De äro i stil med den gammalsvenska arkitektur, som ingår i utställningens fasad: ohyvlad trä i gammal god röd färg med dekorationer i svart och grått. Erikssons figurer äro två kvinnor, som på ett djupt konstnärligt sätt uttrycka de gamla idealen av "fromhet" och blygsamhet", och två män, en gosse-

Prins Eugen: MJÖLNARHUSET.

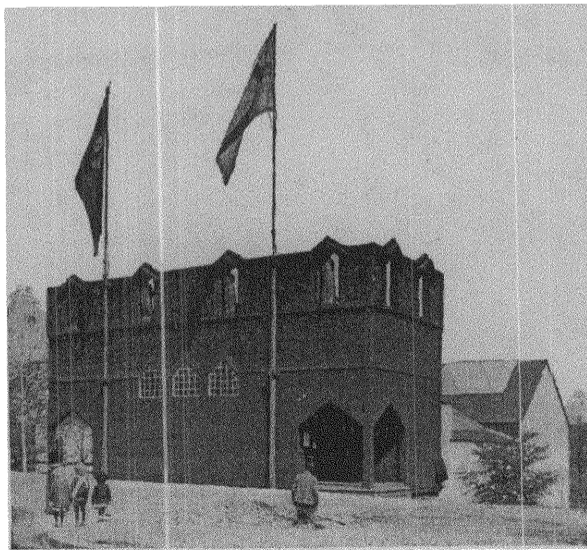
gestalt, som uttrycker "svärmodet" och en äldre man "förtröstan", och vilka båda väl återgiva själstämningen hos den primitiva människan, sådan hon levat i forna tider och ännu kan leva kvar i Sverges egna avlägsna landsänder.

Så möter oss då vid själva ingången till denna märkliga svenska utställning bilder från det gångna och sedan därinne vårt land i nutiden i de mest skiftande gestaltningar.

Anna Lindhagen.

Agitera för

MORGONBRIS!

INGÅNGEN TILL UTSTÄLLNINGSLOKALEN.

Den nya arbetarskyddslagen.

Den av innevarande års riksdag antagna lagen om arbetarskydd är av stor betydelse, icke blott för arbetare — minderåriga, kvinnor och män — inom industrien, utan för den arbetande klassen på vidsträckt arbetsområden. Denna utökade betydelse erhåller lagen dels genom sin mot förut vidsträcktare tillämpning, dels genom sina skärpta bestämmelser och genom den utvidgade inspektionen.

Att ingående redogöra för den omfattande lagens alla bestämmelser i Morgonbris begränsade spalter låter sig ej göra; den bör, då den blir tillgänglig i tryck, noggrant studeras av en och var. Lagen träder i kraft den 1 januari 1913.

Förut ha vi haft att räkna med minderårighetsförordningen av 1881, minderårighets- och kvinnoarbetslagen av 1900 och yrkesfarelagen av 1889. Dessa upphävas och i stället träder en sammanfattad, enhetlig lagstiftning på området. Fristående från densamma är dock fortfarande lagen av 1909 om kvinnornas nattarbete.

Föregående skyddslagstiftning inskränkte sig till den fabriksmässiga industrien, med uppräknande av de industrigrenar, som berördes av densamma. Den nu antagna lagen sträcker sig till alla företag och rörelser, som icke äro särskilt undantagna. De angivna undantagen äro: hemarbetet, arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj samt sjöfolkets arbete. Beträffande jordbruket skall lagen äga tillämpning endast vad som berör inspektion av

maskinella anordningar samt ångpannor och andra kärl under tryck, som genom explosionkunna förorsaka olycksfall.

Vad särskilt hemarbetet beträffar, hade yrkesfarekommittén, på vars förslag lagen huvudsakligast är uppbyggd, även utarbetat lagförslag beträffande detsamma. Kungl. Maj:t medtog dock ej detta förslag i det framlagda lagförslaget till riksdagen, utan ansåg att ytterligare utredning här borde äga rum. Särskild sakkunnig är också för närvarande sysselsatt med fortsatta undersökningsarbeten, och det är att hoppas, att lagstiftning om hemarbetet — skyddet för de svagaste bland de svaga — ej skall låta vänta på sig allt för länge.

Skyddsföreskrifterna till förekommande av olycksfall och ohälsa i arbetet äro i den nu antagna lagen skärpta och utökade. Av särskild vikt för kvinnorna i flera branscher, såsom t. ex. sömmerskebranschen, torde inspektionens uteträcande till deras områden vara. Lagen bestämmer att minsta luftutrymme i slutna arbetslokaler skall i regel vara 10 kubikmeter pr arbetare mot förutvarande 7 kbmtr. Övergångstiden för de arbetsställen, som ej kunna hänföras till storindustrien, vilken har sin gräns vid att i regel sysselsätta minst 10 arbetare eller drivkraft om minst 5 effektiva hästkrafter eller ock minst 5 arbetare jämte drivkraft om minst 3 effektiva hästkrafter, är dock 10 år, så länge samma arbetsgivare bedriver verksamheten i samma lokal. Under denna övergångstid skall luftutrymmet vara minst 7 kbmtr pr arbetare. Redan den omedelbara inspektionens vidtagande torde dock i flera fall bli värdefull för de arbeterskor, vilkas arbetsområden förut stått utom all inspektion.

Kungl. Maj:t äger rätt att komplettera lagen med nya skyddsföreskrifter, där så påfordras. Denna rätt har Kungl. Maj:t icke förut ägt.

Rörande bestämmelserna om de minderåriges användande i arbete är främst att märka att den minderåriga skall ha genomgått folkskolans lärokurs eller äga däremot svarande kunskaper eller ock efter fyllda 13 år ha erhållit tillstånd att lämna densamma. Arbete å ferietid kan dock förekomma, ehuru icke inom industrien av större omfattning, enligt densamma förut angivna gräns. I sådant större industriellt arbete är minderårighetsåldern satt till 13 år för gossar och 14 år för flickor. Förut var minimiåldern 12 år för begge könen, varjämte 11-åringar kunde användas till vissa slag av industriellt arbete. Förut fanns för allt annat arbete ingen minimiåldersgräns. Nu är densamma för allt annat arbete än industriellt, undantagandes jordbruket, satt till 12 år.

För minderåriga under 13 år må arbetstiden ej överskrida 6 timmar pr dygn eller 36 timmar pr vecka, mellan 13—14 år 8 timmar pr dygn eller 48 timmar pr vecka samt mellan 15—18 år — där minderårighetsgränsen upphör — 10 timmar pr dygn eller 60 timmar pr vecka. Den minderåriges arbetstid må ej börja tidigare än kl. 6 f. m. och sluta

senast kl. 7 e. m. För minderåriga, som sysselsätts i handel, med uträttande av bud eller kringförande av varor gäller dock ej dessa tidsbestämmelser, utan är för dem i stället stadgat att de skola åtnjuta en oavbruten ledighet av minst 11 timmar pr dygn, och skall tiden mellan kl. 10 e. m. och kl. 5 f. m. ingå i denna ledighet. Förut har, som bekant, inga som helst bestämmelser funnits på detta område.

Till nattarbete kunna minderåriga av mankön, som fyllt 16 år, endast användas var tredje vecka, där arbetet infaller å tid mellan kl. 11 e. m. och kl. 5 f. m., dock högst under 8 timmar av dygnet. Minimiåldern var här förut 14 år, med upp till 12 timmars skift varje vecka. Härifrån äger dock Kungl. Maj:t rätt att göra undantag — dock icke vad åldersgränsen vidkommer — för arbete som av tekniska skäl måste fortgå natt och dag eller tidvis måste forceras.

Det gäller här för Kungl. Maj:t att med största urskiljning använda sig av denna rätt, därest ej bestämmelsen ifråga skall bli en bestämmelse endast på papperet.

Barnsängsvilan för kvinnor i industriellt arbete är utsträckt till 6 veckor, därest icke med läkarebetyg styrkes att kvinnan utan men för sig eller barnet kan tidigare börja arbetet. Dessliques må ledighet av 2 veckor före nedkomsten ej förvägras henne, varjämte hon har rätt till ledighet för att själv amma sitt barn.

Dessa bestämmelser, tillkomna för att tillvarataga och styrka såväl moderns som barnets fysiska krafter, fördras dock sin nödvändiga komplettering av en effektiv moderskapshjälp, så att fattiga barnaföderskor även må bli tillförsäkrade ekonomiskt bistånd under barnsängsledigheten.

För såväl minderårigas som kvinnors användande i arbete gäller att Kungl. Maj:t äger rätt att, vid särskilt farliga eller ohälsosamma arbeten, utfärda särskilda föreskrifter eller helt förbjuda deras användande i sådant arbete.

Yrkesinspektionen är utökad från förutvarande 8 yrkesinspektörer till 1 chef för densamma, 9 yrkesinspektörer, 1 yrkesinspektör, 11 assistenter samt 18 underinspektörer — inalles 40 personer. Härtill har Kungl. Maj:t rätt att utse vissa specialinspektörer. Yrkesinspektionen kommer sålunda hädanefter att utgöra en självständig institution och ingå som ett led i socialstyrelsen. Förut ha de 8 yrkesinspektörerna var för sig sorterat under kommerskollegium.

Hela inspektionsapparaten kommer självfallet att omfatta även de kvinnliga arbetarna på de områden, som falla under lagen.

Yrkesinspektören skall främst rikta sin uppmärksamhet på de kvinnliga arbetarnas arbets- och levnadsförhållanden. Någon genom viss akademisk eller annan examen ådagalagd kompetens är ej fastslagen för henne, men bör hon, enligt yrkesfarekommitténs motivering, som Kungl. Maj:t gjort till sin, ha ett gott praktiskt förstånd, energi och intresse

för uppdraget, takt samt ett vänligt, förtroendeingivande och bestämt uppträdande samt, utom vanlig allmänbildning, äga insikt i skyddslagstiftningen, och hälsovårdslära samt någon kunskap om åtgärderna och strävandena för arbetarklassens höjande. Hennes arbetsfält ligger sålunda öppet för planmässigt ordnande, och det kommer i hög grad att bero på hennes förmåga att i första hand ordna detta arbete, som kravet på utvidgning av den kvinnliga yrkesinspektionen kan vinna gehör.

Ur lagens 53 §§, som bland annat, utöver här nämnda, innehåller bestämmelser om viss rätt för minderårig till ledighet från arbetet för deltagande i yrkes- eller fortsatt skolundervisning, intrygsbok om avslutad skolgång samt läkarebetyg och årliga läkareundersökningar av de minderåriga, vissa skärpta bestämmelser om kommunal- och hälsovårdsnämnders skyldighet att övervaka isynnerhet minderårighetslagens efterlevnad m. m., må här endast anföras, att arbetarna ha rätt att genom av dem valda ombud taga del av de föreskrifter för vidtagande av skyddsåtgärder, som inspektionsförrättare kan finna nödigt föreskriva vid inspektion av arbetsplatser.

Denna sammanträngda översikt har förnämligast till uppgift att i god tid fästa Morgonbris läsares uppmärksamhet på den nya skyddslagstiftningen. Så pass nära som den berör de kvinnliga arbetarna på en massa arbetsområden, fordras ju framför allt att de själva skola bli så förtrogna med lagen som möjligt, för att kunna tillvarataga det skydd, som den är avsedd att lämna dem.

Ernst Söderberg.

Leketorp.*

(Utopi av Emma Flood.)

Jag väcktes ur mina drömmier av musik, som jag tyckte. Det var koskällornas musik borta i bergen. Det led mot kväll och korna voro på hemvandring. Ja, det var verkligen musik. Jag har väl hört koskällor förr, men aldrig har jag hört att det legat så mycken musik i dem. Det måtte säkert på något hemlighetsfullt sätt bero av dalgångens egen akustik, och på den egendomligt sagolika stämning, som medförde kvällningen här.

Från alla bergslutningar hördes de olika gårdarnas skällkor vandra ned i dalen. En gammal skällko gick, gick i sakta lunk. En yngre gick i något raskare takt. En hemlängande kalv mumade. En annan svarade. De många olika tonarterna och den växlande takten — allt förenade sig till en den säregnaste och vackraste konsert. En koskälla tystnade helt plötsligt och blev borta. En förtonade så småningom i fjärran. En hördes allt starkare och starkare, tills den var alldeles vid Leketorp, och genom granhäcken skymtade någonting vitt. Och vid

* Forts. från aprilnumret.

grinden stod i ett nu en liten vit kalv och ropade otåligt sitt mmuh.

Matmodern lät ej vänta på sig. Hon kom med detsamma ut och pratade med sina kossor och klappade om dem. De voro vita som snödrivor allesamman. "Det är äkta fjällras", sade hon och såg stolt ut. "De passa så bra här uppe, där det gäller att kliva i berg. En slättlandsko skulle allt stå sig slätt här uppe", tillade hon med en klädsam lokalpatriotisk min.

Korna släpptes in och jag följde med för att se på mjölkningen och på ladugården. Jag som aldrig varit intresserad av ladugårdar förr blev i hast omvänd. Det tycktes som om arbetet på denna gård inte var annat än en lustig lek. Ladugården var ljus som en prästgårdssal.

Jag stannade häpen. "Vad, ha ni målat i ladugården?" utropade jag. Den var snövit invändigt. "Ja visst, det kostar ju så litet, men ger så mycken glädje och trevnad för såväl djur som människor. Det är bara kalkstrykning. Jag brukar stryka över väggar och tak ett par gånger om året. Det är för övrigt ett bra sätt att ta död på bakterierna", svarade min värdinna. "Annars är det rent av

märkningsvärt vad man tycks vara rädd för ljus när det gäller djur", fortsatte hon efter en stunds tystnad. "När folk bygger boningshus lämna de knappt en enda vägg hel, där man kan sitta i lugn, utan det skall

vara fönster överallt. Men djuren ställer man i mörk arrest hela vintrarna. Det tycks vara allmän uppfattning att kor äro ljusskygga djur, eftersom man är så rädd för fönster i ladugården. Men det är tvärtom. Korna vantrivs alltid i mörka ladugårdar. Och så fort de vantrivs, mjölka de inte mer än hälften av vad de skulle kunna mjölka i en trivsamt ladugård. Men vad som trivs bra i mörka ladugårdar det är framför allt bakterierna."

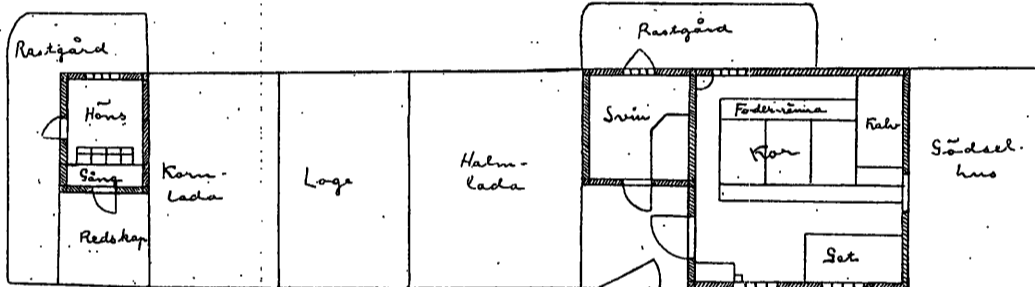
Ladugården på Leketorp hade även den timrade väggar. Den var 25 kvm. i fyrkant och 2,1 m. hög. Golvet var av cement utom båsallarna, som voro av trä, emedan det annars bleve för hårt och kallt åt korna. I kättarna för såväl kalv som getter var en fördjupning i golvet, som var fylld med torvströ. Ovanpå detta låg en spjälbotten och därovanpå åter ett lager av torvströ. På detta sätt uppsamlades den flytande spillningen, som för småbrukaren har så stort gödsvärde. Vid rengöring bortlyftes spjälbotten, det gamla torvströet borttogs och nytt infördes.

Vattenledning fanns i ena hörnet i närheten av foderrännan. Ventilatio- nen var ordnad så, att all den skämda luften strömmade ut genom en öppning i taket, och vidare genom en sned trumma ut mot ytterväggen, där myn-

ningen var skyddad med sneda tvärspjälor, under det att den friska luften strömmade in genom en öppning vid golvet, men leddes genom en trätrumma upp omkring $\frac{3}{4}$ m. från golvet. Detta för att förekomma drag. Ventilaticnen reglerades med lock. Modellen till denna apparat var hämtad ur "Svenska Allmogehem", upplästes det mig.

I ena hörnet stod ett skåp, vilket användes till undanställande av alla till ladugården hörande redskap, och som inte var högre än att det samtidigt kunde användas till bord, såsom tillfällig uppläggsplats för kraftfoder m. m.

Intill ladugården låg det överbyggda gödselhuset med väl ordnad gödselstack eller "guldhög", som Rösiö säger. Botten här var av hårt stampad lera. "Vi ha inte råd att vanvärda gödselhögen", sade fru D. "Det är det största slöseri, som kan tänkas, då bonden låter gödselhögen ligga utan tak och skydd i såväl regn som snö. Det är det största slöseri att inte genom torvströ ta vara på den flytande spillningen, utan låta den rinna bort eller uppsugas av golvet, om det nu är trägolv. Dessutom måste ju detta va-

ra så ohygieniskt. Och här finns det ju så gott om torvmossar. Som kommunen har en egen kooperativ torvströfabrik, så är det varken svårt eller dyrt att anskaffa torvströ. Förutom att torvströet i sig självt lämnar ett så rikt gödselämne för sandjorden här i Dalen."

Därpå förevisades svinhuset. Även här cemerterat golv, men med en varmare lägerplats av trä. Rikligt med torvströ och gott om ljus även här. De två smågrisarna tycktes må alldeles förträffligt.

Hönshuset var också det vitkalkat inuti och ljusst. Golvet var av stampad lera, med ett tjockt lager av torvströ, avsett att sprätta i. Värplådorna voro försedda med luckor, som stängde sig själva. Då hönan gick in i värplådan kunde hon endast komma ut i en på den motsatta sidan varande gång. Därigenom kunde värpdugligheten kontrolleras hos varje höna.

Inhågnaden utanför var avdelad. I den ena hälften var en stor sandhög. I den andra växte bärbuskar, vicker och andra grönsaker, som hönsen själva skulle få skörda, när det blev färdigt. Det var då nästan det lustigaste jag sett, att hönsen bestodo sig med egen åker och trädgård. Jag kan inte hjälpa att jag fick en förnimmel- se av att det låg något av småbarnslek-

stuga över hela Leketorp. Men för den skull sänkades icke allvaret. Lek och allvar i innersta förening är icke detta idealet för levandet?

(Forts.)

Socialisternas partikongress i Förenta staterna.

Kvinnornas arbete i arbetarnas frigörelsekamp.

Indianapolis, maj 21.

Socialistiska partiet har hållit sin partikongress i Indianapolis från den 11 till den 18 maj. I tre dagar före kongressens början höll kvinnornas agitationskommitté en konferens för att arbeta ut planer för framtida arbete och rekommendationer att föreläggas partikongressen.

Kvinnorna i Amerika äro organiserade med männen i deras olika »ward branches». Några enstaka kvinnoklubbar finnas, men hava ingen förbindelse med partiet och uppmuntras ej.

En kommitté bestående av sju medlemmar och en sekreterare ha hand om agitationsarbetet.

Det var först efter kongressen 1908 som planmässig agitation bland kvinnorna började — då påtryckningen blev så stark att kongressen måste tillsätta

en särskild kommitté att taga hand om agitationen. Så väl utförde denna kommitté sitt arbete att vid 1910 års kongress ett tillägg till konstitutionen antogs, som gjorde kommittén permanent och ställde till dess förfogande en av partiet avlönad sekreterare.

Sedan dess har arbetet gått stadigt framåt. Att befrämja arbetet inom de olika staterna finnes en sekreterare för varje stat och för att agitera i varje lokalitet tillsättes å varje plats, där brancher finnes, en kommitté bestående av en eller flera kvinnor från varje branch. Män kunna också inväljas i en sådan kommitté.

Även om resultatet långt ifrån motsvarat förväntningarna, antalet kvinnor inom partiet når ej upp till 10,000, ha kvinnorna utfört ett arbete inom partiet som ej nog kan uppskattas. De äro verksamma medlemmar i sina respektiva »word branches». När större strejker uppstå äro de alltid till hands att insamla bidrag till de strejkande (ibland genom att sälja tidningar på gatorna), de hava spritt socialistiska tidningar och broschyrer i tusende och hundra tusenden från dörr till dörr, vid val äro de alltid verksamma vid och omkring vallokalerna, utdelande valsedlar och litteratur. En speciell kvinnornas dag, som hålles över hela landet sista söndagen i februari, har sin uppkomst från agita-

tionskommittén. Då är det alltid ett ämne som berör kvinnorna och hemmet som behandlas. I år var det »den vita slavhandeln». Den petition som åtföljde vår partivän Viktor Bergers' rösträttsmotion i sista Congressen var utsprungen från agitationskommittén. På den nu avslutade partikongressen lyckades de att i konstitutionen få in en särskild bestämmelse, som från medlemsskap utestänger en var som ej tror på lika rösträtt för båda könen. Hemma kunnen I förstås ej fatta att en sådan bestämmelse är nödvändig i Amerika. Jo bevars, det finnes män, även inom partiet, som tycka att kvinnorna ej böra befatta sig med politik och ej ens socialistisk propaganda.

Tjugufem kvinnor voro närvarande som delegerade på kongressen.

För sina rapporter och rekommendationer kunde kommittén ej få ordet förrän på lördagen, kongressens sista dag. Dess rekommendationer voro huvudsakligast för propaganda bland olika grupper av kvinnor, såsom husmödrar, lärarinnor, jordbrukarehustrur, fabriks- och yrkesarbeterskor och immigranter.

Att ingå i detaljer över dessa rekommendationer medgiver ej utrymmet, men en måste jag framhålla, den att intressera immigranter. Kunde ej partiet hemma göra mera för att förmå partivänner som emigrera att sluta sig till partiet när de komma till Amerika? Klasskampen är lika hård även här (för att ej säga värre) som hemma och det är lika mycket en plikt av partivänner att sluta sig till rörelsen här som att tillhöra den hemma.

Om partiets ställning till den vita slavhandeln, eller rättare prostitutionen, i städer där det lyckats partiet att välja sina representanter, var en annan rapport och rekommenderades, att administrationen i sådana städer omedelbart avskaffar särskilda distrikt för prostituerade och besiktning samt ger dem allt det lagliga skydd som är möjligt. Av alla stackars exploaterade människor är ingen så exploaterad som den prostituerade. Alla rapporter antogs av kongressen.

Ett förslag att välja en kvinna som partiets kandidat för vice president blev avslaget av agitationskommittén.

En kväll hade kvinnorna ett massmöte, där närmare ett tjugotal kvinnor talade. Ingen talare hade mer än fem minuter. Där slog de allt ett rekord — att säga så mycket på så kort tid.

Anna Söderberg.

Resebrev.

Från Norrland.

(Forts.)

Kvinnoklubbarna i Kiruna (som jag omnämnde i mitt förra brev), Malmberget och Gellivare bilda här uppe en trio, som vi söderut ha en viss respekt för, men som vi också sätta stor lit till. Det är en sorts "selvmade" män-

niskor häruppe, och klubbarbetet ligger i goda händer. Som efterföljansvärt exempel må nämnas, att Malmbergets kvinnoklubb har en av sina medlemmar, fru Anna Tegman, som medlem i fattigvårdsstyrelsen. Jag sade en trio, och ändock är det ingen nästgårdsväg mellan Kiruna och Gellivare-Malmberget. Det är ungefär, som om vi i Stockholm skulle tänka oss samarbete med Västerås; det förefaller oss otänkbart, men det verkar inte så långt avstånd däruppe. I Malmberget kunde kvinnoklubben och under-teknad glädja sig åt ett rätt väl besökt möte. I Gellivare var likaså ett väl besökt möte och ett gemytligt samkväm efteråt.

I Gellivare hade jag tillfälle bese vad jag tror mig kunna kalla Gellivare-bornas stolthet, nämligen Kommunahemmet. Det är en vacker och fin tanke, som ligger bakom, att åt detta hem, med dess givna uppgift som försörjningsanstalt, taga bort det skrämmande namnet försörjningsinrättning och i stället kalla det kommunahem. Vore vi blott så långt komna överallt, att vi förstode, att det är just ett hem de gamla böra få till lön för sitt många gånger strävsamma liv, då de ej längre förmå sörja för sig själva! Mätte den vackra tanken kunna förverkligas!

Efter denna korta visit häruppe bland "snö och berg" hade jag att på återresan även besöka Luleå. Luleåborna ha ett litet hemtrevligt Folkets hus och klubben avhöll en stämmingsfull årsfest.

Mitt särskilda intresse väckte Svartöstadens kvinnoklubb. Icke så att där var något ståtligt, tvärtom nästan beklämmande; klubben var liten, nästan bara spillror, motgångarna hängde i sedan storstrejksåret. Men jag minnes ännu så väl ordf., litet karg och sträv, under tårar försäkrande att för henne var det just storstrejken som knöt henne fast med oslitliga band vid vår organisation. Och jag minnes en annan, som enkelt och intelligent sökte inleda en diskussion om kvinnans djupaste livsintressen. Jag kände mig nästan ödmjuk inför dessa härda och prövade kamrater. Luleåklubben har givit kvinnoklubben här ute en kraftig handräckning och det skola de härmed ha ett ärligt tack för och önskas härmed, att Luleå-kamraterna mätte ha kraft och energi (och tid) för dem båda.

Så fick jag mig en "vilodag" på tåget. Dagen därpå var bestämd för Frånö, där en liten kvinnoklubb arbetar under som det syntes motiga förhållanden. Nu hade klubben anordnat fest, men denna blev fåtaligt besökt, och försåvitt ej publiken infann sig mera talrikt till den gladare avdelning av festen, som följde efteråt, blev väl dagen närmast en ny missräkning för klubben. Denna har dock utfört ett efter förhållandena gott arbete, många gånger bl. a. trätt hjälpsamt och understödjande till i ekonomiskt avseen-

FÖR NERVÖSA PERSONER

är THULE Cacao den lämpligaste frukostdrycken, synnerligen lättsmält och närande. Till salu överallt å 45 öre pr paket

de mot behövande kamrater och vid arbetskonflikter i trakten däromkring. Och om jag skulle fälla en förbön, skulle jag säga till dem det vederbör och folkets-hus-styrelsen i synnerhet: Giv klubben litet uppmuntran!

Nästa plats var Sundsvall. Där hade kvinnoklubben fått ihop en trevlig årsfest. Klubben är icke så stor, men med säkra, beprövade medlemmar i ledet reder den sig gott.

Mitt sista besök under denna resa gällde Ortviken, varest vi hade ett praktigt möte med diskussion, men i en obekvämt, trång liten lokal. Men klubben stod just i begrepp att i sällskap med övriga organisationer flytta in i ett nyuppfört folkets hus, och jag säger härmed ett hjärtligt: lycka till!

Utom denna långresa har under-teknad besökt efter den i vintras anordnade agitationsplanen. Eskilstuna, Västerås, Örebro och Gävle, på vilka platser sedan flere år kvinnoklubbar arbeta under växlande öden.

Till sist: Det är många, som i dessa dagar modigt förkunna, att det finnes intet intresse för våra stora frågor, närmast rösträttsfrågan, bland arbetarklassens kvinnor och som döma efter anslutningen och arbetet bland våra klubbar. Till dessa skulle jag vilja säga: Då man har tillfälle att se förhållandena å mer än en plats, se och höra de många spörsmål kvinnorna föra fram och hur eljest ofta försagda och ordfattiga arbetarkvinnor dock stå med i leden och med glädje taga sin andel av arbetet, då förstår man, att det är inte brist på intresse hos kvinnorna, att inte kvinnoorganisationerna växa i antal och styrka, utan, som så många gånger sagts förut, det har varit för sparsamt med upplysnings-organisationsarbetet bland kvinnorna, men säkert är, att det blir mer och mer en livsfråga, icke blott för arbetarkvinnorna, utan för hela vårt parti, att få denna fråga löst på ett lyckligt sätt.

Till slut ett hjärtligt tack och hälsningar till alla klubbkamrater för all gott samarbete och för all mig visad vänlighet.

Eder

Agda Östlund.

Från bagarelockouten.

På ett av lockoutmötena.

Att en vardagsförmiddag få se A-salen i Folkets hus fylld till sista plats är ingen vanlig företeelse. Dock, när lockoutpipan blåser eller möjligen vid någon kongress, kan detta inträffa.

Nu i dagarna är det våra lockoutade bagare som fylla A-salen och inträdde vi på ett av deras möten just då hr Sjöstedt med sin starka röst framdrog exempel på arbetsgivareintresset och fosterländskheten. Nu duger det nog att låta både tyskar och ryssar komma hit och erövra. Men det gäller ju endast *arbetet* från svenska män och kvinnor. Helt försiktigt viskade en bageriarbetserska till oss: »Kanske den där F-båten skall bli någon sorts transportfartyg, att föra hit strejkbrytare med, eftersom arbetsgivarna voro så frikostiga med insamlingen till den.» — — —

Utom i Stockholm är lockout på 21 andra platser i Sverge. 95 proc. av arbetarna hos de lockoutande firmorna äro organiserade, så de äro vid gott mod. De kämpa för en god sak och deras arbete är tungt och i stor utsträckning nattarbete, varför deras lönefordringar äro väl berättigade. Många av oss ha inte riktigt fått vila ut sedan storstrejken, yttrade en av kvinnorna, som arbetar på ett mindre bageri, vilket gör att många utav oss inte kan följa med de olika frågorna, som äro viktiga, så som vi önska och diskutera dem på våra möten. Men i organisationen vilja bageriarbeterskorna kämpa enigt tillsammans med sina manliga kamrater för att få sin ställning förbättrad. Genom kampen i den vill de ha bort nattarbetet för såväl de manliga kamraterna som sig själva.

Vad som dock i denna strid gör en ledsen är att se hur tanklösa även många av våra arbetarehustrur äro. De hinna inte väl komma in i en matvaruaffär och få se några färska, vanskapliga franska bröd, förrän de kvickt köpa och prisa sig lyckliga att i dag slippa vara utan färskt bröd till elva-tåren. De äro snälla och duktiga sådana där »idealiska» husmödrar, som begå dessa tanklösheter, men — se dem rör ingenting av livet och dess stridiga kamp för tillvaron ett steg utanför dörren till *deras hem*.

Vi ha dock anledning, i likhet med mötesdeltagarna, att känna oss förhoppningsfulla om en för arbetarna lycklig utgång av striden.

Ett samtal med en av kvinnorna.

Omkring ett nittiototal kvinnor äro med i lockouten. Bageriarbeterskorna i Stockholm ha egen fackförening och räkna över 150 medlemmar. De äro alla mycket intresserade av den strid, däruti de blivit inkastade, och komma säkert att stå på sig lika tappert som männen.

Den arbeterska, som red. talade vid, var anställd vid ett bageri, som stod

Inbjudning till aktieteckning i Aktiebolaget Nya Banken.

Undertecknade, som i nådig resolution den 10 maj 1912 erhållit Kungl. Maj:ts stadfästelse å bolagsordning för Aktiebolaget Nya Banken, få härmed inbjuda till teckning av högst 20,000 aktier i banken till ett pris av 100 kronor pr aktie och på övrigt följande villkor:

1) Teckningen får äga rum från och med den 28 maj 1912 hos undertecknade stiftare samt å de kontor och expeditioner i Stockholm och landsorten, som angivas i annonser i dagspressen.

2) Teckningen avslutas den 30 juni 1912.

3) Inbetalning å tecknad aktie skall verkställas med
30 kronor senast den 15 juli 1912,
30 » » » 15 augusti 1912,
40 » » » 15 september 1912,

dock med rätt för tecknare att före nämnda förfallotider till fullo inbetala tecknat aktiebelopp; och gottgöres tecknare, som begagnar sig av denna rätt, 5 proc. ränta å icke förfallet belopp från betalningsdagen till förfalldagen.

4) Skulle övertäckning föreligga, skall reduktion av tecknade aktier ske allenast å de teckningar, som avse större antal aktier än medeltalet av samtliga teckningar och äga rum proportionsvis mot tecknade aktier. Skulle ytterligare reduktion behövas skola härvid samma grunder tillämpas intill dess att teckningarna minskats till sammanlagt det till teckning utbudna kapitalet på sätt konstituerande bolagsstämman närmare beslutar.

5) Stämpel å aktiebrev bekostas av tecknarna och erlägges då aktiebrev utlämnas.

Stockholm den 25 maj 1912.

Stiftarna.

Stiftarna, som erhållit K. M:ts fastställelse å bolagsordning för Aktiebolaget Nya Banken, äro:

Olof Aschberg.
Direktör, Stockholm.

G. W. Dahl.
Förestandare för Koop. Förbundet, Stockholm.

Bernh. Eriksson.
Riksdagsman, Grängesberg.

Herm. Lindqvist.
Landsorganisationens ordf., Riksdagsman, Stockholm.

Acolf Molin.
Riksdagsman, Södertälje.

Sven Persson.
Redaktör, Riksdagsman, Norrköping.

J. E. Berglund.
Kassör, Riksdagsman, Stockholm.

Rob. Ekman.
Boktryckeriförestandare, Stadsfullmäktig, Stockholm.

Yngve Larsson.
Fil. lic., Stockholm.

K. G. Rosling.
2:a förestandare för Koop. Förbundet, Stockholm.

N. P. Olsson.
Verkmästare, Stadsfullmäktig, Stockholm.

Gust. Svensson.
Direktör, Stockholm.

S. P. Widegren.
Kassör i Träarbetareförbundet, Stadsfullmäktig, Stockholm.

A. J. Christiernson.
Redaktör, Riksdagsman, Hålsingborg.

Otto Järte.
Aktuarie i Kommerskollegium, Stadsfullmäktig, Stockholm.

G. Gerhard Magnusson.
Redaktör, Stadsfullmäktig, Stockholm.

A. P. Sparring.
Kassör i Järn- och Metallarbetareförbundet, Stockholm.

Nils Persson.
Riksdagsman, Malmö.

Anders Örne.
Redaktör, Stadsfullmäktig, Stockholm.

på gränsen till stordrift, d. v. s. de voro 9 arbetare och hade således icke uppnått det antal, då nattarbete för kvinnor är förbjudet. De voro 7 kvinnor och 2 män i bageriet. Man kan undra, om första kammaren tänker sig in i hur det kan vara att arbeta var-enda natt, utom en natt i veckan, året runt, då de där avslogo att initiativ från svensk sida måtte tagas till internationell överenskommelse om förbud även mot mäns användande till nattarbete. Det måtte ju vara någonting förfärligt ett sådant nattarbete utan skift — att aldrig mer än en dag utav sju få ha dagen till dag.

Det är olika bruk inom olika bagerier, i spisbrödsbagerierna t. ex., vilka oftast äro större bagerier där nattarbete för kvinnor således är förbjudet, ha de skiftesarbete, och då nattarbetet är indelat i skift, är det ju för själ och kropp överkomligt. Här ser man hur en olämplig lag verkar. Skiftesarbete natttid, det kan bli för kvinnor förbjudet, medan någonting så förfärligt som nattarbetet vid vår arbeterskas limpageri får vara kvar. Men på grund av internationell överenskommelse anses nu intet kunna göras åt att ändra lagen så att nattarbetet för kvinnor kan tillåtas, om det är förenat med lämpliga skift.

Arbeterskan ifråga tycker att hon skulle vara riktigt lycklig, om hon kunde få arbeta i skift. Men hur svårt hon än har det, såsom det nu är, så vill hon dock icke, att hennes arbetsgivare skall öka arbetsstyrkan till över tio, ty i och med detsamma skulle hon och hennes sex kvinnliga kamrater förbjudas nattarbete och få lov att sluta inom limpbrödsbranschen. Och att komma in i någon annan bransch är minnsann icke så lätt, konkurrensen är stor: Hon talade bland annat till vår stora förvåning om, att männen inom bageriryerket har liksom monopol på finbageriet — en bransch, som man väl kunde tycka genom sin lätthet skulle ägna sig särskilt för kvinnorna.

Red.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Norrahammars kvinnoklubb.

Det kanhända intresserar Morgonbris' läsarinna att höra något från vår klubbs verksamhet här nere i Småland. Klubben firade sin två-åriga tillvaro den 20 april med en enkel fäst.

I. O. G. T. ungdomsloges amatörer spelade ett par pjäser, vilka mottogos med stort bifall. Dessutom förekom deklamation, musik och sång. Den oundvikliga kaffetären höjde också stämningen.

Av klubbens verksamhet under dessa båda år framgår att 22 möten avhållits, 5 föredrag ha hållits, basar, paketauktion och en värmarknad.

Av behållningen har 5 andelar inköpts i Tryckeriföreningen Småland, 17 andelar i Folkets hus förening, varje andel å 10 kr. Broschyrer och Morgonbris har sålts och delvis utdelats gratis. Av Morgonbris blommor såldes 100 stycken. Klubben har under det gångna året anslutit sig till arbetarekommunen. (Apropå arbetarekommunen. Borde ej flera av oss synas å dess möten?) En syförening har bildats, varav en del av arbetena försålts å värmarknaden. Klubben har deltagit i majdemonstrationerna. Medlemsantalet vid årets slut var 48 aktiva, som deltaga i arbetet. Vi kunna alltså glädjas åt ett gott resultat och hoppas på god fortsättning.

Med kamrathälsning landet runt.

Lydia Storm.

Kommissionärer.

Vi påminna om att försålda nummer av Morgonbris skall redovisas senast en månad efter mottagandet.

Alla nummer t. o. m. n: 6 måste vara redovisade senast till den 15 juli.

Soc-dem kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 3:dje fredagen i varje månad kl. 7 e. m. å Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 25. Allm. Tel. 12245.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiärbefrielse vid sjukdom och olycksfall, m. fl. föråner.

Svenska Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden.

**Folkpensionering,
Folkförsäkring,
Livförsäkring.**

Förmånligaste försäkringsvillkor.

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.

Kommendörsgatan 25.
Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.
Fleminggatan 59 B.
Lidingö Villastad.

Depositions-Ränta } 4 1/2 proc.
Kapitalräkn.-Ränta }

Sparkasse-Ränta 4 proc.

Kassafack från kr. 5 pr år.

Postsparbanken

Statens garanti. Motböckerna gälla över hela riket.

Ficksparbössor tillhandahålles.

Arbetarebanken

Kornhamnstorg 61.
Högsta Upp- & Avskrivningsränta.

C. W. SCHUMACHER, Kungl. Hovleverantör
17 Norrlandsgatan 17
STOCKHOLM

SPIS- och KNÄCKEBRÖD

Många sorter, oöverträffade i välsmak och näringsvärde.

Följande utlåtande föreligger om dessa tillverkningar:

»På begäran av Herr Fabrikör C. W. Schumacher har jag under flera år upprepade gånger dels övervakat tillverkningen av, dels analyserat av honom tillverkade sorter av *delikatess-spisbröd, spisbröd och knäckebröd.*

Jag har därvid funnit, att dessa Herr C. W. Schumachers brödsorter på grund av *högt näringsvärde* (hög halt av stärkelse och protein) *renhet* (frihet från främmande inblandningar) samt *torrhet och mörhet* (vattenhalt mindre än 10 procent)

äro att anse såsom stående i främsta rummet beträffande kvaliteten. Kihalten är ringa och ej större än den för prima bröd av dessa sorter normala.

Stockholm den 8 april 1911.

G. Lagerhelm, Professor vid Stockholms Högskola.

OBS! "Svenska veckans" **Stella spisbröd** rekommenderas.
omtyckta nyhet

Bengt E. Pettersson

SKOMAGASINER

92 DROTTNINGGATAN 92

5 OLOFSGATAN 5

Välsorterat lager av starka, eleganta och moderna skodon för damer och barn.

OBS! Alla slags beställningar emottagas och utföras skyndsamt.

Reparationer emottagas och utföras väl och billigt.

ALLM TEL
123 61
155 30

Bliv agent för INGERSOLL!

14,000 ur om dagen

säljas av Ingersolls amerikanska ur. **Varje ur med garanti.** Pris 5:—, 6:—, 8:—, 9:— (armbands-) och 10:— kr. förgylld, nickel och oxidrad metall.

Kedjor fr. 50 öre — 5 kr. st.

Insänd kr. 5, erhålles franco ett provur i önskad metall.

Amerikanska Urimporten, Birger Jarls gatan 5,
STOCKHOLM.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,00 e. m. *Styrelsens n.*

Hälsingborgs soc.-dem. kvinnoklubb avhåller möte 1:sta och 3:dje onsdagen i månaden i Furutorpssalen kl. 8 e. m. Sjukkasen har uppbörd andra mötet i månaden. *Styrelsen.*

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus. *Styrelsen.*